

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Факультет природничих наук
Кафедра хімії

Затверджено на засіданні кафедри **хімії**
(протокол № 1 від «_____» _____ р.)

Методичні вказівки та інструкція до виконання лабораторної роботи
з курсу “Хімія лікарських засобів”

Лабораторна робота № 1
ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ НЕОРГАНІЧНОЇ ПРИРОДИ (I)

Підготувала доцент кафедри хімії, к.т.н.   **Хацевич О. М.**

Івано-Франківськ,
2017 р.

Лабораторна робота №1

Тема: Лікарські засоби неорганічної природи.

Мета: вивчити способи отримання, будову, фізичні та хімічні властивості лікарських речовин неорганічної природи; взаємозв'язок між їх хімічною будовою та дією на організм; методи контролю та перетворення, які відбуваються під час їх зберігання.

Знати:

- ✓ Хімічну будову лікарських засобів неорганічної природи;
- ✓ Фізичні та хімічні властивості речовин, що входять до складу лікарських засобів неорганічної природи;
- ✓ Методи та методики хімічного аналізу лікарських засобів;
- ✓ Методи кількісного аналізу речовин, що входять до складу лікарських засобів неорганічної природи;
- ✓ Методи якісного визначення лікарських речовин неорганічної природи;
- ✓ Реакції ідентифікації на катіони елементів I, II, III, IV, V, VIII груп Періодичної системи в лікарських речовинах;
- ✓ Реакції ідентифікації на аніони елементів IV, V, VI, VII, VIII груп Періодичної системи в лікарських речовинах.

Вміти:

- ✓ Інтерпретувати класифікацію неорганічних речовин та їх хімічні властивості;
- ✓ Проводити хімічні та фізико-хімічні методи аналізу неорганічних речовин;
- ✓ Проводити якісний та кількісний аналіз неорганічних речовин з використанням хімічних, фізичних і фізико-хімічних методів аналізу визначати чистоту хімічних продуктів (реактивів);
- ✓ Виконувати реакції ідентифікації на катіони елементів I, II, III, IV, V, VIII груп Періодичної системи в лікарських речовинах;
- ✓ Виконувати реакції ідентифікації на аніони елементів IV, V, VI, VII, VIII груп Періодичної системи в лікарських речовинах;
- ✓ Готувати розчини з хімічних реактивів з заданою концентрацією (ppm);
- ✓ Виконувати якісні реакції на йони: амонію, арсену, кальцію, магнію, хлорид, флуорид;
- ✓ Виконувати випробування на припустимий вміст домішок йонів: феруму, фосфатів, калію, сульфатів, алюмінію, цинку, важких металів у лікарських речовинах.

Самостійна робота на занятті

- Виконання тестових завдань (перевірка домашньої самопідготовки).
- Виконання лабораторної роботи.
- Обговорення висновків та оформлення протоколу (залік лабораторної роботи).

1. ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ – ПОХІДНІ СПОЛУК ГАЛОГЕНІВ З ГІДРОГЕНОМ

У медичній практиці застосовуються похідні елементів головної підгрупи VII групи Періодичної системи (галогенів), побічної підгрупи VII групи (сполуки Мангану) і головної підгрупи VI групи (халькогенів).

Зі сполук цієї групи в медицині застосовується кислота хлористоводнева (HCl). Вона є складовою частиною шлункового соку людини, де її концентрація становить близько 0,3 %.

1.1. Кислота хлористоводнева концентрована (ДФУ) (Acidum hydrochloridum concentratum)

1.2. Кислота хлористоводнева розведена (Eur. Ph.) (Acidum hydrochloridum dilutum). Кислота хлоридна HCl.

Властивості. Обидві речовини – безбарвні прозорі рідини, зі своєрідним запахом, кислим смаком: змішуються з водою та спиртом у всіх співвідношеннях з утворенням розчинів сильно кислій реакції.

Маючи однакові властивості, розрізняються лише за вмістом хлороводню й відповідно за густиною.

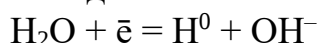
Кислота хлористоводнева концентрована повинна містити хлороводню в межах 35,0-39,0 %, відносна густина становить близько 1,18 г/см³.

Кислота хлористоводнева розведена містить хлороводню в межах 9,5- 10,5 %

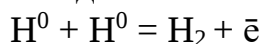
Добування. Промисловий спосіб: прямий синтез з водню та хлору, які утворюються при електролізі розчину натрію хлориду: $\text{NaCl} \rightarrow \text{Na}^+ + \text{Cl}^-$.

Під дією електричного струму на катоді та аноді відбуваються такі процеси:

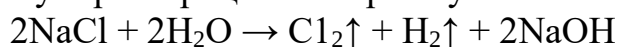
Катод

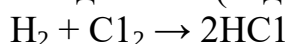
Анод

Сумарно процес електролізу можна подати рівнянням:

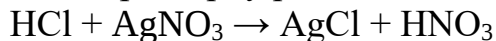
Обидва газу (водень та хлор) спалюють у контактних печах:

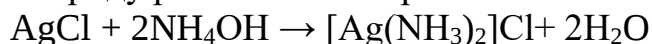
Отриманий хлороводень (HCl) пропускають крізь поглинальні башти з водою, в результаті чого утворюється кислота (димляча).

Ідентифікація:

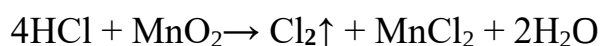
- Водний розчин субстанції повинен мати сильно кислу реакцію (за кольором індикатора). Субстанція дає характерну реакцію на хлорид-йони:

Білий осад аргентум хлориду розчиняється в розчині амоніаку:

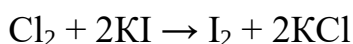

- При нагріванні лікарського засобу з манган (IV) діоксидом виділяється вільний хлор, який виявляють за запахом:

Випробування на чистоту

Вільний хлор визначають за реакцією з калій йодидом у присутності розчину крохмалю:

Протягом 2 хв. Блакитне забарвлення розчину має зникати при додаванні 0,2 мл 0,01 М розчину натрій тіосульфату.

Сульфати. Субстанцію упарюють насухо з натрій гідрокарбонатом, після чого проводять випробування на сульфати.

Кількісне визначення:

- Алкаліметрія, пряме титрування, індикатор – метиловий червоний $s=1$:
$$\text{HCl} + \text{NaOH} \rightarrow \text{NaCl} + \text{H}_2\text{O}$$
- Кількісний вміст хлороводню можна визначити також за густиною.

Зберігання. У склянках з притертими пробками при температурі нижче 30°C .

Застосування .Кислоту хлористоводневу розведену використовують внутрішньо в краплях або у вигляді мікстури (частіше з пепсином) при недостатній кислотності шлункового соку.

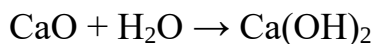
1.3. Лікарські засоби солей гіпохлоридної та хлористоводневої кислот

Оксигеновмісні сполуки галогенів, зокрема гіпохлориди, є сильними окисниками, на чому й ґрунтується їх застосування в медицині. До тепер своє значення зберегло хлорне вапно.

Хлорне (білильне) вапно (*Calcaria chlorata*)

Хлорне вапно є сумішшю вапна та кальцієвої солі гіпохлоридної та хлористоводневої кислот.

Отримання:

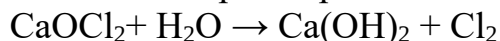

Хлорне вапно завжди містить у своєму складі кальцій гідроксид.

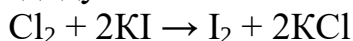
Властивості. Білий або ледь сірувати порошок із запахом хлору, частково розчинний у воді.

Ідентифікація:

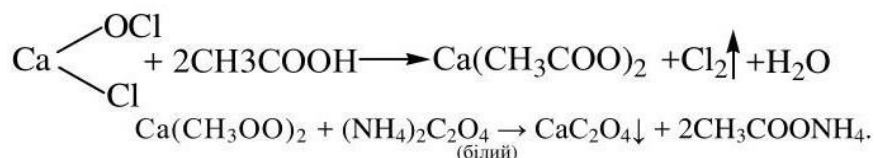
- Розчин лікарської речовини 1:10 наносять на червоний лакмусовий папірець, з'являється синє забарвлення ($\text{pH} > 7$). яке незабаром зникає внаслідок руйнування індикатора хлором:

При додаванні розчину калій йодиду з'являється жовте забарвлення:

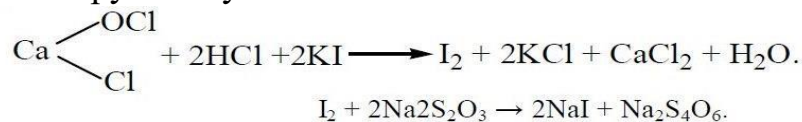

- Йони кальцію визначають з розчином амоній оксалату після попереднього видалення хлору, що досягається кип'ятінням лікарської речовини з кислотою оцтовою:

Кількісне визначення. Йодометрія, титрування за замісником, індикатор – крохмаль, $s=1/2$:

Активного хлору має бути не менше 32 %.

Зберігання. У щільно закупореній тарі в сухому, прохолодному, захищеному від світла місці.

Застосування. Дезінфікуючий засіб.

1.4. Галогеніди лужних металів

Натрій і калій галогеніди є типовими представниками солей неорганічних кислот. У медичній практиці знаходять застосування натрій і калій хлориди, броміди та йодиди.

1.4.1. Натрій хлорид (Natrii chloridum) NaCl (ДФУ)

1.4.2. Калій хлорид (Kalii chloridum) KCl (ДФУ)

Отримання. Натрій та калій хлориди одержують шляхом очищення природних мінералів.

Властивості. Безбарвні кристали або білі кристалічні порошки без запаху, солоного смаку; розчинні у воді, нерозчинні в 96 % спирті.

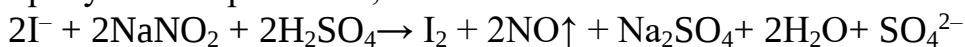
Ідентифікація:

Субстанції мають характерні реакції на йони натрію, калію та хлориди.

Випробування на чистоту

Броміди визначають спектрофотометрично після окиснення хлораміном у присутності фенолового червоного і натрій тіосульфату (у випадку присутності йодидів). Оптична густина одержаного розчину не повинна перевищувати оптичну гуστину еталону.

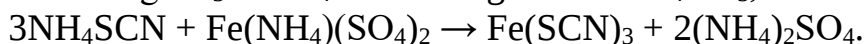
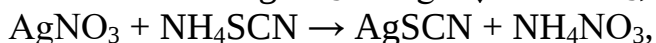
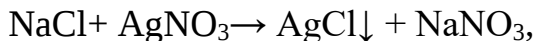
Йодиди визначають з розчином натрій нітриту в кислому середовищі у присутності крохмалю; не повинне з'являтися блакитне забарвлення:

Оскільки йони натрію та калію є антагоністами, то в солях натрію визначають домішки калію, а в солях калію – домішки натрію методом атомно-емісійної спектроскопії.

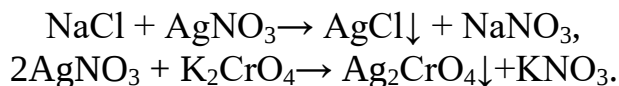
Кількісне визначення:

- Аргентометрія за методом Фольгарда, зворотне титрування в присутності дибутилфталату, індикатор – ферум (III) амоній сульфат, перерахунок проводять на суху речовину:

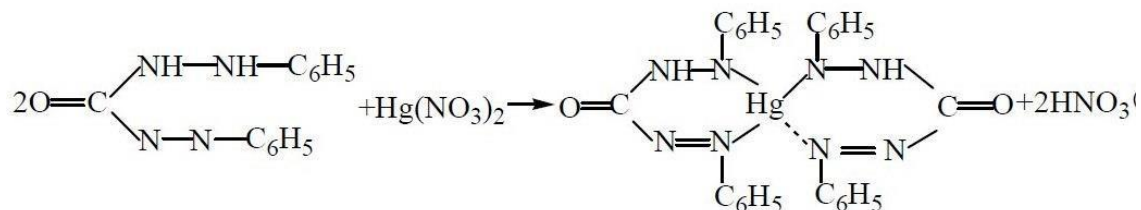
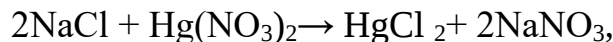

- Натрій хлорид можна визначати прямою аргентометрією з потенціометричним визначенням точки еквівалентності, перерахунок проводять на суху речовину; $s = 1$ (ДФУ).
- Аргентометрія за методом Мора. Пряме титрування, індикатор – калію хромат; $s=1$:

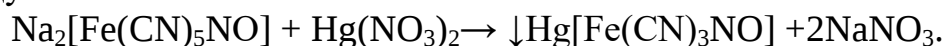
$$\% = \frac{V_{AgNO_3} \cdot K \cdot T \cdot 100}{m_n},$$

• Меркуриметрія, пряме титрування, індикатор – дифенілкарбазон або дифенілкарбазид; $s = 2$:

Точку еквівалентності також можна встановлювати за допомогою натрій нітроприсиду:

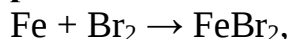
Зберігання. У закупореній тарі.

Застосування. Основна функція натрій хлориду – забезпечення постійного осмотичного тиску крові. Калій хлорид застосовується при гіпокаліємії (внаслідок прийому діуретиків), антиаритмічний засіб.

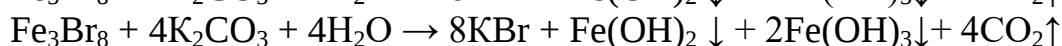
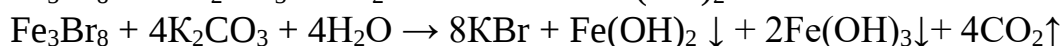
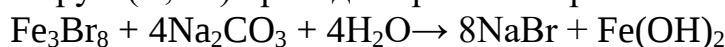
1.4.3. Натрій бромід (Natrii bromidum) NaBr (ДФУ)

1.4.4. Калій бромід (Kalii bromidum) KBr (ДФУ)

Отримання:

Ферум (II, III) бромід нагрівають з розчином соди або поташу:

Властивості.

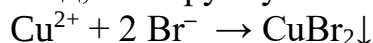
Натрій бромід – гранульований порошок білого кольору або дрібні, прозорі (матові) кристали. Слабо гігроскопічний. Легкорозчинний у воді, розчинний у 96 % спирті.

Калій бромід – кристалічний порошок білого кольору або безбарвні кристали. Легкорозчинний у воді і гліцерині, малорозчинний у 96 %спирті.

Ідентифікація:

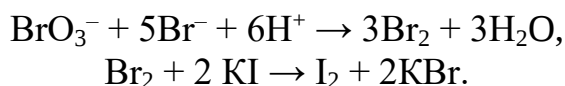
Субстанції дають характерні реакції на іони натрію, калію та броміди.

Нефармакопейна реакція на бромід-іон: кристалічна субстанція з розчином купрум (II) сульфату у присутності концентрованої H_2SO_4 ; утворюється чорний осад, який руйнується при додаванні води:

Випробування на чистоту:

Бромати. При додаванні до водного розчину субстанції калій йодиду, кислоти сульфатної та крохмалю не повинно з'являтися синє забарвлення:

Хлориди визначають кількісно аргентометричним методом за Фольгардом, зворотне титрування в присутності дибутилфталату, індикатор – ферум (III) амоній сульфат, паралельно проводять контрольний дослід; $s = 1$.

Субстанцію попередньо окислюють розчином гідроген пероксиду концентрованим у присутності кислоти нітратної розведеної при нагріванні на водяній бані до знебарвлення розчину:

Йодиди – при додаванні розчину ферум (III) хлориду, повинен залишатися безбарвним.

Кількісне визначення.

• Аргентометрія за методом Фольгарда, зворотне титрування в присутності дибутилфталату, індикатор – ферум (III) амоній сульфат, перерахунок проводять на суху речовину; $s = 1$ (ДФУ).

$$\% = \frac{(V_{\text{AgNO}_3} \cdot K_{\text{AgNO}_3} - V_{\text{NH}_4\text{SCN}} \cdot K_{\text{NH}_4\text{SCN}}) \cdot T \cdot 100}{m_n}$$

Зберігання. У добре закупореній тарі.

Застосування. Заспокійливі засоби.

1.4.5. Натрій йодид (Natrii iodidum) NaI (ДФУ)

1.4.6. Калій йодид (Kalii iodidum) KI (ДФУ)

Добування.

Аналогічно натрій та калій бромідам, залізні ошурки обробляють йодом.

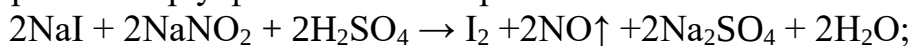
Властивості. Білі кристалічні порошки без запаху. Натрій йодид гігроскопічний. На повітрі сиріють і розкладаються з виділенням йоду. Розчинні у воді, спирті та гліцерині.

Ідентифікація:

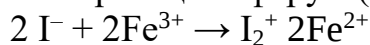
Субстанції дають характерні реакції на іони натрію, калію та йодиди.

Нефармакопейні реакції:

- Окиснення натрій йодиду натрій нітритом; йод, що виділяється, забарвлює хлороформний шар у фіолетовий колір:

- реакція з ферум (III) хлоридом у присутності хлороформу:

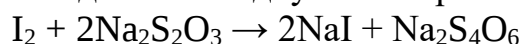

Випробування на чистоту:

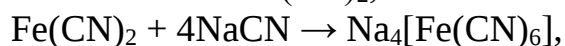
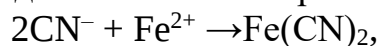
Йодати. При додаванні до водного розчину субстанції кислоти сульфатної та крохмалю не повинно з'являтися сине забарвлення:

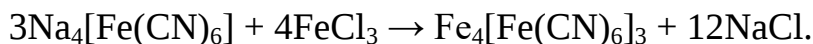

Тіосульфати – після додавання крохмалю та розчину йоду має з'являтися сине забарвлення. У разі наявності домішок відбувається реакція:

Ціаніди визначають за реакцією утворення берлінської блакиті:

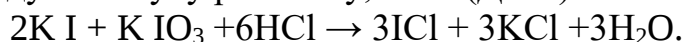

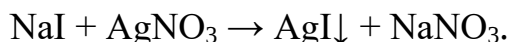
Нітрація. Після відновлення сумішшю цинку і заліза у лужному середовищі утворюється амоніак, який не повинен забарвлювати вологий червоний лакмусовий папір у синій колір.

Кількісне визначення:

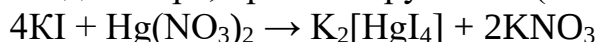
- Йодатометрія, пряме титрування. Титрують розчином калій йодату в присутності кислоти хлористоводневої до переходу червоного забарвлення у жовте. Додають хлороформ і титрують до знебарвлення хлороформного шару, перерахунок ведуть на суху речовину, $s = 2$ (ДФУ):

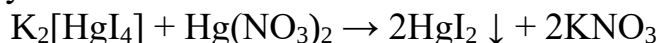
- Аргентометрія за методом Фаянса, пряме титрування, індикатор – натрій етаноат:

- Меркуриметрія без індикатора, пряме титрування: ($s = 4$):

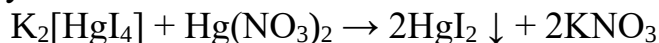

У точці еквівалентності зайва крапля меркурій (II) нітрату реагує з калій тетраїодомеркуратором (II) з утворенням червоного осаду меркурій (II) йодиду, що не зникає після перемішування:

Зберігання. У захищеному від світла місці.

У точці еквівалентності зайва крапля меркурій (II) нітрату реагує з калій тетраїодомеркуратором (II) з утворенням червоного осаду меркурій (II) йодиду, що не зникає після перемішування:

Зберігання. У захищеному від світла місці.

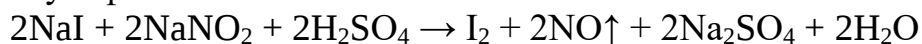
Застосування. При нестачі йоду в організмі(ендемичному зобі) та деяких запальних захворюваннях.

1.4.7. Лікарські засоби йоду Йод (Iodum) I₂ (ДФУ)

Йод (від грецького "йодос" – фіолетовий) – єдиний з усіх галогенів, включений до фармакопей як лікарський засіб, який використовується для виготовлення різноманітних препаратів, зокрема, розчину йоду спиртового 5%-ного, розчину йоду спиртового 10 %-ного, йодинолу, розчину Люголя.

Отримання. Джерела добування йоду – бурові води та морські водорості (0,5%). Процес отримання йоду з нафтових бурових вод складається з кількох стадій:

- Очищення бурових вод від домішок нафти та нафтових кислот.
- Окиснення йодид-іонів до вільного йоду натрій нітритом у присутності кислоти сульфатної:

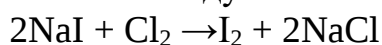

- Йод адсорбують активованим вугіллям.

Процес десорбції йоду розчинами натрій гідроксиду або натрій сульфіту:

Окиснення йодидів до вільного йоду активним хлором:

Очищення йоду сублімацією.

Властивості. Крихкі пластинки або дрібні кристали сірувато- фіолетового

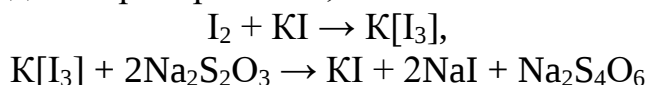
кольору з металевим блиском. Леткий при кімнатній температурі, при нагріванні сублімується з утворенням фіолетової пари. Дуже мало розчинний у воді, дуже легко розчиняється у водних розчинах йодидів, розчинний у 96 % спирті, ефірі та хлороформі, малорозчинний у гліцерині.

Розчини у хлороформі мають фіолетовий колір.

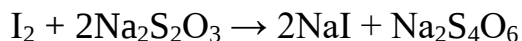
Ідентифікація:

- ✓ Нагрівають кристалічну субстанцію у пробірці; виділяється фіолетова пара й утворюється синьо-чорний кристалічний сублімат.
- ✓ Водний розчин лікарської речовини забарвлюється в синій колір від додавання розчину крохмалю. При нагріванні розчин знебарвлюється, при охолодженні знову з'являється забарвлення.

Кількісне визначення. Розчин йоду в розчині калію йодиду титрують розчином натрій тіосульфату, індикатор – крохмаль; $s = 1$:

Спрощено реакція виглядає так:

Розрахунок титру проводять на атомарну масу йоду.

Зберігання. У скляних банках з притертими пробками, у прохолодному, захищеному від світла місці.

Застосування. Антисептичний засіб.

1.4.8. Розчин йоду спиртовий 5 % (Solutio Iodj spirituosa 5 %)

Склад: йоду – 5,0 г; калій йодиду – 2,0 г; спирту 96 % – 41,0 г; води очищеної до 100 мл.

Властивості. Прозора рідина червоно-бурого кольору і характерним запахом.

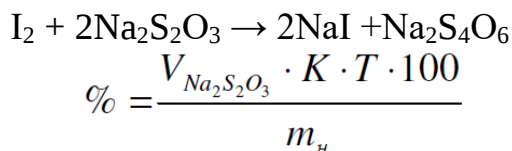
Ідентифікація:

- ✓ При додаванні до лікарської речовини розчину крохмалю утворюється синьо-блакитне забарвлення.
- ✓ До лікарського засобу додають хлороформ (екстрагують йод) до знебарвлення водного шару, який ділять на дві частини:
  - в одній визначають іон калію за реакцією з кислотою винною.
  - в другій - йодид-іон за реакцією (b).

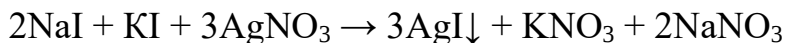
Реакція утворення йодоформу – жовтий осад з характерним запахом:

Кількісне визначення. Вміст йоду визначають титруванням натрій тіосульфатом до знебарвлення розчину:

Суму калій йодиду та натрій йодиду визначають за методом Фаянса у відтитрованому розчині:

Вміст калій йодиду має становити 2 %.

Зберігання. У склянках із темного скла, у захищеному від світла місці.

Застосування. Антисептичний засіб.

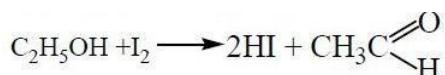
1.4.9. Розчин йоду спиртовий 10 % (Solutio Iodi spirituosa 10%)

Склад: йоду 100 г; спирту 96 % – до 1 дм³.

Ідентифікація: При додаванні до лікарської речовини розчину крохмалю утворюється синьо-блакитне забарвлення.

Випробування на чистоту.

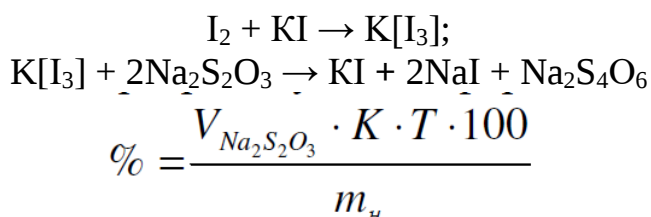
АН вимагає визначення домішки кислоти йодоводневої, яка може утворюватися при зберіганні:

Домішку визначають алкаліметричним титруванням.

Кількісне визначення.

До розчину додають розчин калій йодиду і титрують розчином натрій тіосульфату до знебарвлення; $s = 1/2$:

Йоду має бути 9,5-10,5 %.

Зберігання. Термін зберігання – 1 місяць.

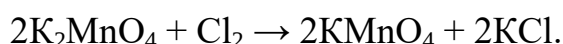
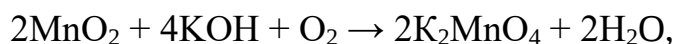
Застосування. Антисептичний засіб.

1.5. Лікарські засоби, які містять Манган

Із речовин похідних елементів побічної підгрупи VII групи (підгрупи мангану). Періодичної системи в медичній практиці застосовується калій перманганат.

1.5.1. Калій перманганат (Kaliipermanganas) (ДФУ) KMnO_4

Отримання:

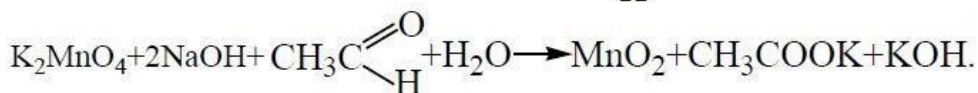
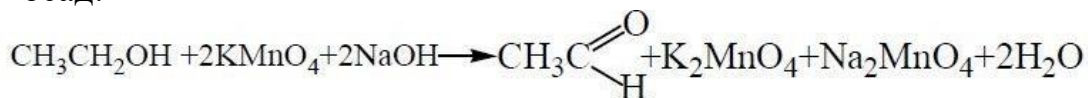

Властивості. Гранульований порошок темно-фіолетового або коричнево-чорного кольору, кристали темно-фіолетового чи майже чорного кольору, звичайно з металевим блиском. Розчинний у холодній воді, легкорозчинний у киплячій воді. Розкладається при взаємодії з певними органічними речовинами. При взаємодії з деякими органічними або з речовинами, що легко окислюються, може вибухати.

Ідентифікація:

- ✓ При додаванні до водного розчину спирту і натрій гідроксиду утворюється зелене забарвлення – при кип'ятінні суміші випадає темно-коричневий

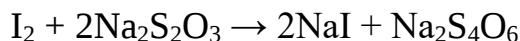
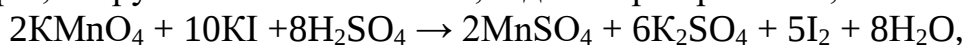
осад:

- ✓ Суміш, отриману в першому випробуванні, фільтрують. Одержаний фільтрат дає реакцію на калій.
- ✓ Нефармакопейна реакція. При додаванні до лікарської речовини перексиду гідрогену та розведеної сульфатної кислоти розчин знебарвлюється:
$$2\text{KMnO}_4 + 5\text{H}_2\text{O}_2 + 3\text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow 2\text{MnSO}_4 + \text{K}_2\text{SO}_4 + 5\text{O}_2 + 8\text{H}_2\text{O}.$$

Кількісне визначення.

Йодометрія, титрування за замісником, індикатор – крохмаль; $s = 1/5$:

Зберігання. В закупореній тарі.

Застосування. Антисептичний засіб.

1.6. Лікарські засоби гідроген пероксиду і його похідних

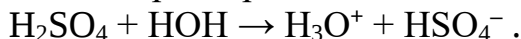
У природі гідроген пероксид у дуже малих кількостях міститься в атмосферних опадах, а також утворюється в результаті різноманітних окисно-відновних процесів і є звичайним інтермедіатом обміну речовин живих істот, зокрема людини.

В медичній практиці використовують гідроген пероксиду розчин, гідроперит і магній пероксид.

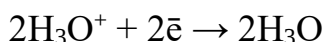
1.6.1. Водню пероксиду розчин (3 %) (ДФУ) (Hydrogenii peroxydum 3 perc.)

1.6.2. Водню пероксиду розчин (30 %) (Hydrogenii peroxydum 30 perc.) H_2O_2

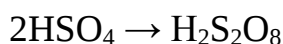
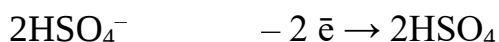
Отримання. Електроліз розчинів кислоти сульфатної:

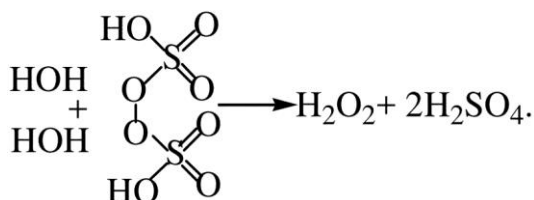
Катод:

Анод:

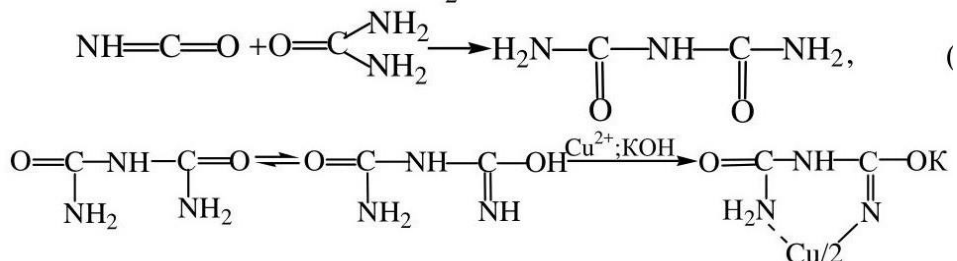
При нагріванні розчину у вакуумі (50 гПа або 38 мм рт. ст.) до 70-75 ° С кислота надсульфатна розкладається з утворенням гідроген пероксиду:

Фармакопейний препарат містить 2,5-3,5 % гідроген пероксиду.

Властивості. Безбарвна, прозора рідина слабкої кислої реакції. Розкладається на світлі, при нагріванні, взаємодії з окисниками, лугами, важкими металами з утворенням кисню. Змішується у всіх співвідношеннях з водою.

✓ У кислому середовищі знебарвлює розчин калій перманганату. Реакція утворення надхромової кислоти при взаємодії з калій хроматом у кислому середовищі в присутності диетилового етеру. Етер додається для вилучення перекисних сполук хрому, оскільки в кислому середовищі вони розкладаються з утворенням Cr^{3+} зеленого кольору:

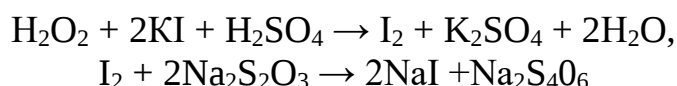

- ✓ Наявність гідрогену пероксиду підтверджують реакцією утворення надхромових кислот.

Кількісне визначення. Йодометрія, титрування за замісником; $s = 1/2$:

$$\% = \frac{V_{I_2} \cdot K \cdot T \cdot 100}{m_n}$$

$$T = \frac{c_{(I_2)} \cdot s \cdot M_{(Na_2S_2O_3)}}{1000} \left(\frac{г}{мл} \right)$$

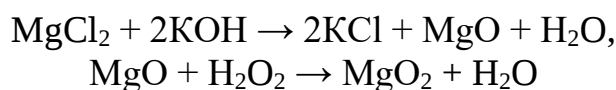

Вміст гідрогену пероксиду – 35 %.

Зберігання. У сухому, захищеному від світла місті за температури не вище +20° С.

Застосування. Антисептичний засіб. Магній пероксид (Magnesii peroxydum) (MgO₂ + MgO)

Отримання:

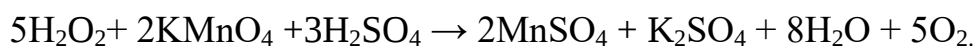
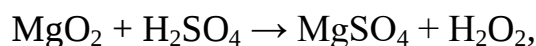
Властивості.

Білий порошок без запаху, практично нерозчинний у воді, розчинний у мінеральних кислотах та киплячій оцтовій кислоті з утворенням гідроген пероксиду.

Ідентифікація:

- ✓ Реакція на іони магнію після розчинення в кислоті хлористоводневій.
- ✓ Реакція утворення надхромових кислот.

Кількісне визначення. Перманганатометрія без індикатора, пряме титрування; ($s = 2,5$):

У лікарському засобі має бути не менш ніж 25,9 % магній пероксиду.

Зберігання. У закупореній тарі, оберігаючи від дії світла.

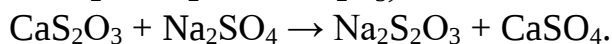
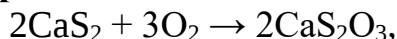
Застосування. Магній пероксид застосовують перорально при захворюваннях шлунка і кишечника.

1.7. Лікарські засоби, які містять Сульфур

Сульфур – елемент, відомий людині з найдавніших часів. У медичній практиці застосовуються як елементарна сірка, так і різноманітні сполуки сульфуру, серед них натрій тіосульфат і натрій сульфат.

1.7.1. Натрій тіосульфат (Natrii thiosulfas) (ДФУ) Na₂S₂O₃ · 5H₂O

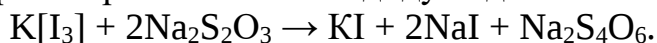
Отримання. Окисненням полісульфідів:

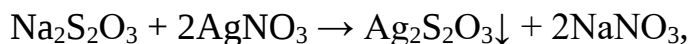
Властивості. Кристали безбарвні, прозорі. В сухому повітрі вивітрюється, у вологому – злегка розпливається. Дуже легко розчиняється у воді, практично нерозчинний у 96 % спирті.

Ідентифікація:

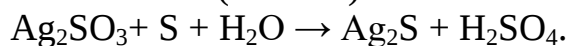
- ✓ Субстанція знебарвлює розчин калію йодиду йодований:

- ✓ При додаванні до лікарської речовини надлишку аргентум нітрату утворюється білий осад, який швидко забарвлюється у жовтуватий, потім у чорний колір:

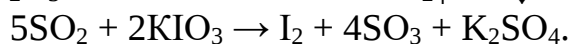

(жовтий)

(чорний)

- ✓ При додаванні до субстанції кислоти хлористоводневої утворюється осад сірки і виділяється газ, який забарвлює йод крохмальний папір у синій колір:

- ✓ Субстанція дає характерні реакції на катіон натрію.

Випробування на чистоту

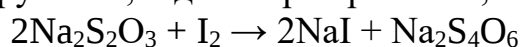
Сульфід визначають з натрій нітропрусидом:

Не повинне з'являтися фіолетове забарвлення.

Кількісне визначення.

Йодометрія, пряме титрування, індикатор– крохмаль; $s=2$:

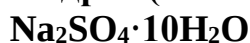
$$\% = \frac{V_{\text{I}_2} \cdot K \cdot T \cdot 100}{m_{\text{H}}}$$

$$T = \frac{c_{(\text{I}_2)} \cdot s \cdot M_{(\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3)}}{1000} \left(\frac{\text{г}}{\text{мл}} \right)$$

Зберігання. У закупореній тарі.

Застосування. Детоксуючий, десенсибілізуючий засіб, як інсектицидний засіб.

1.7.3. Натрій сульфат декагідрат (Natrii sulfas decahydricus) (ДФУ)

Отримання. Для медичних цілей натрій сульфат одержують з натрій карбонату дією кислоти сульфатної:

Властивості. Кристалічний порошок білого кольору або безбарвні прозорі кристали. Легкорозчинний у воді, практично нерозчинний у 96 % спирті.

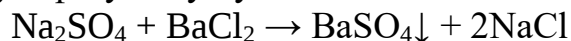
Ідентифікація: Субстанція дає характерні реакції на сульфати та натрій.

Кількісне визначення:

✓Субстанцію титрують розчином плюмбум(II) нітрату в присутності кислоти хлористоводневої та метанолу потенціометрично.

Перерахунок ведуть на суху речовину, $s = 1$ (ДФУ):

✓Гравіметрія. До водного розчину субстанції додають розчин барій хлориду, отриманий осад барій сульфату висушують до постійної маси і зважують:

Зберігання. У закупореній тарі.

Застосування. Проносний засіб.

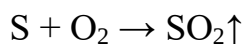
1.7.4. Сірка для зовнішнього застосування

Отримання. Добувають шляхом ретельного розмелу очищеної сірки (*Sulfurdeputation*) на колоїдному млині. В результаті утворюється аморфний порошок блідо-жовтого кольору.

Властивості. Найдрібніший блідо-жовтий порошок без запаху. Нерозчинний у воді, розчинний в суміші натрію гідроксиду та етилового спирту, а також у жирних оліях при нагріванні. Розчинний при кип'ятінні у спиртовому розчині натрій гідроксиду.

Ідентифікація:

Горить синім полум'ям:

Розчин лікарської речовини в гарячому піридині в присутності натрій гідрокарбонату при кип'ятінні забарвлюється в блакитний або зелений колір.

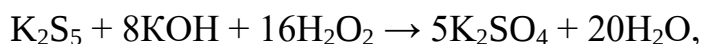
Кількісне визначення.

Зворотна алкаліметрія в присутності окисника, індикатор – метиловий оранжевий, $s = 1/2$. Паралельно проводять контрольний дослід.

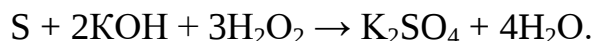
Лікарський засіб розчиняють у спиртовому титрованому розчині калій гідроксиду:

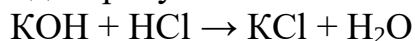
Спирт відганяють, до залишку додають воду і пергідроль:

Сумарно:

Надлишок калію гідроксиду відтитровують кислотою:

Зберігання. У закупореній тарі в сухому місці.

Застосування. Зовнішньо при лікуванні шкірних захворювань – псоріазу, сверблячки, себореї та ін. Як протигельмінтний засіб при ентеробіозі.

Контрольні завдання

1. Які іони, відповідно до вимог Державної фармакопеї України, ідентифікують з розчином динатрію гідрофосфату у присутності розчину аміаку розведеного і розчину амонію хлориду?
Магнію
Кальцію
Аргентуму
Калію
Арсену(III)
2. Для проведення ідентифікації лікарських субстанцій до складу яких входять нітрити, провізор-аналітик використовує:
Антипірин у присутності кислоти хлористоводневої розведеної
Реактив метоксифенілоцтової кислоти
Розчин гліоксальгідроксіанілу
Хлорамін у присутності кислоти хлористоводневої розведеної
Розчин тіосечовини.
3. За вимогами ДФУ ідентифікацію солей ртуті здійснюють шляхом взаємодії з розчином натрію гідроксиду. Осад якого кольору утворюється в результаті реакції?
Жовтий
Червоний
Блакитний
Жовто-зелений
Білий.
4. Провізор-аналітик проводить ідентифікацію лікарської речовини за сульфід-іоном згідно до вимог ДФУ. Який реактив знебарвлюється під час цього дослідження?
Розчин йоду
Розчин заліза (III) хлориду
Розчин амоніаку
Розчин калію йодиду
Розчин калію нітрату
5. З допомогою якого реактиву можна розрізнити розчини карбонату і гідрокарбонату натрію?
Магнію сульфат
Натрію сульфат
Натрію хлорид
Калію йодид
Калію хлорат
6. Виберіть лікарську речовину, кількісне визначення якої за ДФУ здійснюється методом ацидиметрії в неводному середовищі:
Натрію фторид
Кислота аскорбінова
Цефалексин Кальцію хлорид
Фенол
7. Кількісне визначення розчину пероксиду водню проводять таким методом:\

Перманганатометрія
Аргентометрія
Комплексонометрія
Ацидиметрія
Алкаліметрія.

8. Кількісне визначення гідроген пероксиду у лікарських засобах проводять
Перманганатометрія
Аргентометрія
Комплексонометрія
Ацидиметрія
Алкаліметрія.
9. Кількісне визначення натрій хлориду у таблетках проводять методом:
Перманганатометрія
Аргентометрія
Комплексонометрія
Ацидиметрія
Алкаліметрія.
10. Кількісне визначення бромідів лужних металів проводять:
Перманганатометрія
Аргентометрія
Комплексонометрія
Ацидиметрія
Алкаліметрія.